

Nr 51.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser ett byte av markområden i Västernorrlands län, jämte i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen den 8 februari 1952 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 88, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att, såvitt nu är i fråga, i enlighet med föredragande departementschefens framställning under punkten 17 i propositionen medgiva här nedan omförmälda markbyte mellan å ena sidan kronan samt å andra sidan Mo och Domsjö Aktiebolag ävensom Gideå och Husums Aktiebolag.

Kronoparken Björnsjö 1¹ m. m. i Västernorrlands län.

Kungl. Maj:t har i förevarande ärende i överensstämmelse med vad domänstyrelsen hemställt föreslagit, att ett byte av markområden skall äga rum i den utsträckning och på de villkor, som finnas angivna i ett mellan å ena sidan domänstyrelsen samt å andra sidan Mo och Domsjö Aktiebolag ävensom Gideå och Husums Aktiebolag den 11 januari 1951 ingånget bytesavtal med däri genom tilläggsavtal av den 18 december 1951 gjorda ändringar.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån en närmare redogörelse icke lämnas i det följande, hänvisa till statsrådsprotokollet.

I detta sammanhang har utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 515, av herr *Jacobson* i Vilhelmina, vari motionären — under åberopande bland annat av motionen bilagda avskrifter av yttranden från f. d. revirförvaltarna i Anundsjö revir G. Vestermark och I. Jonson samt skrifter från Anundsjö kronotorpareförening och Bredbyns arbetarkommun — hemställt om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionen, får utskottet hänvisa till densamma jämte tillhörande bilagor.

I skrivelse den 27 januari 1951 har *domänstyrelsen* hos Kungl. Maj:t hemställt om genomförande av ifrågavarande markbyte i enlighet med bytesavtalet av den 11 januari 1951. Styrelsen har därjämte anhållit dels om befrielse för båda parterna från taxering för inkomst genom avyttring av

växande skog på grund av avtalet, dels ock om befrielse för bolagen från erläggande av stämpelavgift.

Sedan besked beträffande de skatterättsliga konsekvenserna av markbytet lämnats av riksskattenämnden, har tillägg till bytesavtalet upprättats den 18 december 1951. Enligt detta tillägg ha styrelsen och bolagen överenskommit att befrielse från inkomstskatt och stämpelavgift ej längre skall utgöra förutsättning för markbytet. I tilläggsavtalet beröres vidare den situation, som uppstått genom att fastigheterna icke, på sätt stadgas i bytesavtalet, kunnat avlämnas respektive tillträdas den 1 juli 1951. I tilläggsavtalet föreskrives härom att den 1 juli 1951 likväl skall anses såsom tillträdesdag samt att parterna å de likvider, som enligt bytesavtalet skulle ha fullgjorts nämnda dag, skola erlägga ränta efter 3 procent om året från sagda dag tills betalning sker.

I skrivelsen den 27 januari 1951 har domänstyrelsen, med understrykande av det angelägna i att arronderingsförhållandena i Norrland förbättras, anført bland annat följande.

År 1948 igångsattes en undersökning rörande möjligheterna att få till stånd ett markbyte mellan domänverket och Mo och Domsjöbolaget. Bytet var ursprungligen avsett att omfatta områden inom Fredrika och Åsele socknar i Västerbottens län samt Anundsjö socken i Västernorrlands län. Redan på ett tidigt stadium visade det sig dock att bytet icke kunde erhalla den sålunda planlagda omfattningen, med hänsyn till att i bytet icke kunde ingå kronoparker varå funnes skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp. Oaktat bolaget förklarade sig villigt att övertaga kronans skyldigheter mot lägenhetsinnehavarna ville dessa icke frivilligt godkänna ett dylikt överförande av kronans skyldigheter till bolaget. Parterna voro överens om att vid sådant förhållande borde i detta fall vid bytet icke medtagas kronoparker varå funnes sådana lägenheter. Skola rationella markbyten i fortsättningen kunna genomföras i Norrland kan dock enligt styrelsens åsikt en dylik vägran från ifrågavarande lägenhetsinnehavare icke få utgöra hinder för ett genomförande av byten.

Innan taxerings- och utredningsarbetet igångsattes enades parterna som allmän princip för bytet bl. a. om att de båda bytesområdena skulle avpassas så, att de ägde samma avkastningsförmåga (produktion, beräknad med ledning av areal och bonitet) samt vara likvärdiga ur avsättnings-, belägenhets- och bonitetssynpunkt. Värderingsnormerna borde även vara på förhand fastställda innan värderingen verkställdes. Parterna träffade därvid överenskommelse om de förutsättningar som skulle ligga till grund för värdeberäkningen. På uppdrag av parterna utarbetades sedan värderingsnormerna av professorn vid statens skogsforskningsinstitut E. Hagberg. Insamlandet av taxeringsmaterialet i fältet verkställdes genom domänverkets tjänstemän, medan däremot bearbetningen av materialet och värdeberäkningen skedde genom statens skogsforskningsinstitut.

När resultatet av taxeringen och värdeberäkningen förelåg visade sig skillnaden i markens bonitet vara obetydlig. Genom en avsevärt större bestockning i medeltal för kronans bytesområden än för bolagets blev dock skillnaden i värde så stor att parterna icke kunde överenskomma om genomförandet av bytet i då planerad omfattning.

Parterna enades i stället om att söka genomföra bytet i begränsad omfattning avseende huvudsakligen fastigheter inom Anundsjö socken av Väster-

norrlands län. Efter viss verkställd komplettering av taxeringsarbetet och av den ändrade omfattningen föranledd omvärdering av parternas bytesområden kunde enighet uppnås om bytets genomförande i den omfattning bytesavtalet anger.

Rörande bytet inhämtas av handlingarna i huvudsak följande.

Bytesområdena finnas närmare angivna i bytesavtalet och å därtill fogade utdrag ur lantmäterikarta ävensom å utdrag av generalstabskarta. De äro belägna inom Anundsjö, Björna och Trehörningsjö socknar, Västernorrlands län.

Arealer, virkesförråd och ideal medelbonitet ha uppskattats till:

Bytesområde	Skogsmark ha	Impedi- ment ha	Inägor ha	Summa landareal ha	Virkesförråd å skogsmark		Ideal medel- bonitet m ³ sk
					Tot. m ³ sk	m ³ sk/ ha	
kronans	3 686	566	3	4 255	213 550	57.9	3.19
bolagens	3 983	960	1	4 944	205 609	51.6	3.05

Den verkställda värdeberäkningen utvisar i sammandrag följande:

Bytesområde	Produktions- förmåga m ³ sk	Markvärde kronor	Skogsvärde kronor	Summa mark- och skogsvärde kronor	Värde av björk och asp kronor	Kultur- kostnad kronor
kronans	11 770	281 350	934 100	1 215 450	66 230	99 615
bolagens	12 149	264 900	804 830	1 069 730	52 920	94 345
Differens	- 379	+ 16 450	+ 129 270	+ 145 720	+ 13 310	5 270

Enligt förslaget är sålunda skogsmarkens beräknade avkastningsförmåga i det närmaste lika stor för båda parternas områden. Dock föreligger en värdeskillnad av icke oväsentlig storleksordning. Efter förhandlingar ha parterna enats om reglering av värdeskillnaden på följande sätt:

Skillnaden i markvärde, i värdet av björk och asp samt i kulturkostnad, sammanlagt (16 450 + 13 310 - 5 270 =) 24 490 kronor, skola enligt överenskommelsen bolagen kontant erlägga till kronan.

Skillnaden i skogsvärde har enligt överenskommelsen evalverats i kubikmeter med tillhjälp av den vid taxeringen utförda provstämplingen, varigenom erhållits den virkeskvantitet rå barrskog, fördelad på trädslag och dimensionsklasser, som motsvarar den uppkomna värdeskillnaden, erhållen enligt de för bytet överenskomna värderingsnormerna. Domänstyrelsen har träffat avtal om upplåtelse till bolaget av en avverkningsrätt omfattande den på så sätt beräknade kubikmassan uppgående till 18 283 m³sk. Genom detta förfarande ha bytesområdena gjorts likvärdiga även beträffande skogsvärdet. Då den beräknade avverkningsrätten representerar en relativt stor kvantitet — som därest ifrågavarande skog skulle kvarbliva i kronans ägo icke i sin helhet skulle uttagas på ett enda år — har styrelsen ansett skäligt och principiellt riktigt att vid åsättandet av värde på avverkningsrätten kvantiteten beräknas komma att uttagas på ett visst antal år. Parterna ha därvid enats om en fördelning av kvantiteten på fem år och att endast en femtedel av angivna kvantitet skall åsättas dagspris. Beloppet skall erläggas till kronan vid bytesområdenas tillträddande. Under vart och ett av följande fyra år skall erläggas samma belopp jämkat med hänsyn till ändringar i brutto-

pris- och omkostnadsindex, varvid överenskommelse även träffats rörande beräkningen av dessa index. På dessa fyra senare årsbelopp skall bolaget erlägga 3 procent enkel ränta.

Som mellangift för bytet skall Mo och Domsjö AB vid tillträdet av bytesområdena kontant till kronan erlägga ett belopp av 42 023 kronor, avseende dels nämnda skillnad i markvärde m. m., dels ersättning för kronans övertagande av bolagets skyldigheter i fråga om rättigheter till vedbrand och mulbete m. m., dels ersättning för vissa kojor som kronan i samband med bytet överlåter till bolagen, dels ock kapitaliserat värde av skillnaden i beräknad bortalligningsersättning m. m. Kostnaderna för avstyckning skola bestridas av kronan och bolagen var för sig för de områden de lämna i bytet. Lagfartskostnaderna för vad kronan och bolagen förvärva skola betalas av var och en för sig.

Överlantmätaren, vederbörande jägmästare och överjägmästaren ha liksom domänstyrelsen tillstyrkt bytet.

Departementschefen har anfört följande:

»Ändamålet med ifrågavarande markbyte är att förbättra arronderingsförhållandena inom såväl kronans som bolagens marker. Jag tillstyrker därför att markbytet må äga rum. Enligt bytesförslaget ha bytesområdena avpassats så att skogsmarkens beräknade avkastningsförmåga är i det närmaste likvärdig. Vad angår mark- och skogsvärdena förete dessa en värdeskillnad till förmån för kronan av 24 490 respektive 129 270 kronor. Skillnaden i markvärde jämte ersättning för kojor m. m., tillhoppa ($24\,490 + 17\,533 =$) 42 023 kronor, skola bolagen vid tillträdet kontant erlägga till kronan. Skillnaden i skogsvärde har utjämnats genom upplåtelse till bolagen av viss avverkningsrätt, vilken skall uttagas under en femårsperiod med en femtedel årligen. Härigenom ha sålunda bytesområdena gjorts likvärdiga även beträffande skogsvärdet. Vad sålunda och i övrigt avtalats har icke givit mig anledning till erinran.»

Lantbruksnämnden i länet har den 10 april och den 23 september 1952 avgivit yttranden över den i ärendet väckta motionen. Vid sistnämnda yttrande — vari nämnden efter företagen utredning närmare utvecklat sina synpunkter på bytesfrågan — ha fogats förteckning över kronotorpen i Anundsjö socken, särskild förteckning över kronotorparna på Selsta kronopark, redovisning av de jordbruk, som enligt lantbruksnämndens bedömande kunde tänkas vara av intresse i ärendet, samt yttrande av nämndens ombud i norra Anundsjö. Nämnden har i nu berörda yttrande anfört i huvudsak följande.

Kronotorparna i Selsta ha motsatt sig bytet under framhållande att det skulle medföra försämring för kronotorparna på grund av att domänverket skulle få mera avlägset belägna marker med sämre skogsbestånd och markförhållanden. Såsom bytet utformats torde dock kronotorparnas betänkligheter knappast längre äga någon aktualitet. Enligt nämndens utredning ter sig bytet för Selstakoloniens del på följande sätt.

Selsta kronopark innehåller f. n. en landareal om 6 465 ha, varav 5 365 ha är produktiv skogsmark. Genom bytet skall parken förändras så att det friliggande skiftet väster om Pengsjö by — 579 ha produktiv skogsmark —

samt den perifera nordliga delen av parkens första skifte — 432 ha produktiv skogsmark — lämnas till bolaget. Bolaget avstår å sin sida till kronoparken marker under Tellmo by — cirka 670 ha produktiv skogsmark — på sätt särskild karta utvisar. Hela landarealen av de två områden av Selsta kronopark, som domänverket överlåter till bolaget, utgör 1 197 ha, under det att landarealen av det bolaget överlåter till Selsta kronopark utgör 853 ha. Genom bytet kommer sålunda den för kronotorparna ur arbets-synpunkt bäst belägna delen av parken att ökas något eller med cirka 250 ha produktiv mark. Sammanlagt kommer parkens för kronotorpen välbelägna delar att innehålla något över 5 000 ha produktiv skogsmark. Räknas kronoparkerna Selsta, Tällsjömarken och det närmaste skiftet av Rödvattenmarken in i Selstakolonien normala arbetsfält, innehåller detta f. n. cirka 10 350 ha. Genom bytet minskas detta arbetsfält. Efter bytet skulle kolonien arbetsfält ha minskat till cirka 8 500 ha landareal. Minskningen avser perifera områden, det närmaste eller skiftet av Rödvattenmarken på cirka 8 km avstånd från bosättningen. Skiftet av Selstaparken väster om Pengsjö ligger på cirka 11 km avstånd och skiftet från Tällsjömarken på cirka 18 km avstånd, allt efter tillgängliga vägar räknat. De i Selstakolonien boende kronotorparna ha icke utgjort tillräcklig arbetskraft för Selsta kronopark.

Som en allmän uppfattning om det föreliggande förslaget till byte vill nämnden deklarerera, att bytet synes medföra avsevärda fördelar ur skogsbrukssynpunkt utan att innebära men för ortens jordbruksnäring. Det framstår därför som angeläget, att bytet genomföres i enlighet med det framlagda förslaget.

Utskottet. I motionen II: 515 har gjorts gällande, att kronan genom det föreslagna markbytet skulle avhända sig värdefullare skogsmarker än bolagen samt att bytet därjämte komme att medföra försämrade arbetsförhållanden för kronotorparna i orten. Med hänsyn bland annat härtill har en inom utskottet utsedd delegation besökt de trakter, som beröras av bytet, och i samband därmed inhämtat närmare upplysningar av representanter för nämnda kronotorpare.

Enligt utskottets mening har den i ärendet föreliggande utredningen samt vad utskottet därutöver inhämtat icke givit stöd åt uppfattningen, att förevarande markbyte skulle vara oförmånligt för kronan. De bättre arronderingsförhållanden, som otvivelaktigt vinnas genom bytet, torde innebära påtagliga fördelar för skogsvården å berörda kronoparker. Bytet synes icke heller komma att medföra ogynnsamma verkningar ur arbetssynpunkt för kronotorparnas del. I detta sammanhang vill utskottet dock framhålla önskvärdheten av att vid framdeles möjligen förekommande markbyten, berörande kronoparker, arbetstagarna å dessa genom domänstyrelsens försorg orienteras om bytenas omfattning och eventuella inverkan på arbetsförhållandena i orten.

Under åberopande av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer följaktligen,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 515, medgiva, att ett byte av markområden mellan å ena sidan kronan och å andra sidan Mo och Domsjö Aktiebolag samt Gideå och Hu-

sums Aktiebolag må äga rum i den utsträckning och på de villkor, som finnas angivna i förberörda den 11 januari 1951 dagtecknade bytesavtal med däri genom tilläggsavtal av den 18 december samma år gjorda ändringar.

Stockholm den 18 november 1952.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Svedberg, Jon Jonsson, Näs-lund, Hjalmar Nilsson*, Bertil Andersson, Sundberg*, Bror Nilsson, Ebbe Ohlsson och Einar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Gustafson i Dä-desjö, Jacobson i Vilhelmina, Antby, Andersson i Hyssna, Hæggbloom och Ahlsten, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Svensson i Vä* och Anders-son i Långviksmon*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr *Jacobson* i Vilhelmina, som ansett, att utskottet bort avstyrka Kungl. Maj:ts förslag.